

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rehulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä huhtikuuta 2014 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi rehulain muuttamisesta (HE 35/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Marita Aalto ja vanhempi hallitussihteeri Hannu Miettinen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Taija Rissanen, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
- asiantuntija Leena Suojala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Elintarviketeollisuusliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rehulakia Euroopan komission Suomelle vuonna 2011 antaman erityisesti rehujen sisämarkkinakauppa-säädöksiä koskevan huomautuksen johdosta. Lain soveltamisala muutettaisiin kattamaan tieteilisiin tarkoituksiin tehtävissä tuotantoeläinten ruokintakokeissa käytettävät aineet, joita ei ole hyväksytty kyseiseen käyttötarkoitukseen lisäaineina. Rehualan toimijoiden tulisi tutkituttaa lainsäädännön edellyttämät salmonellan varalta otetut omavalvontanäytteet hyväksytyssä

omavalvontalaboratoriossa, virallisessa laboratoriossa tai Elintarviketurvallisuusviraston nimeämässä laboratoriossa. Lisäksi lakiin tehtäisiin Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön muutoksista johtuvat muutokset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2014. Lainsäädännön edellyttämiä salmonellaomavalvontanäytteitä tutkivien laboratorioden osalta annettaisiin siirtymäaikaa. Kyseisten laboratorioden tulisi olla hyväksytyjä puolen-toista vuoden kuluessa lain voimaan tulosta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta toteaa, että rehulaki (86/2008) koskee rehuja ja niiden käsittelyä, rehualan toimi-

joita sekä valvontaa kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa alkutuotannosta markkinoille saattamisen ja käyttöön. Lainsää-

dännön tarkoituksena on varmistaa, että markkinoilla on vain asetetut vaatimukset täyttäviä rehuja, jotka ovat aitoja, hyvälaatuisia ja turvallisia sekä tarkoitukseensa sopivia.

Valiokunta kiinnittää esityksen perustelujen mukaisesti huomiota siihen, että rehuja koskeva lainsäädäntö on harmonisoitu yhteisössä hyvin pitkälti. Kansallisesti on mahdollista vielä säätää muun muassa rehujen energia- ja valkuaisarvoista, hyväksymättömien rehun lisäaineiden käytöstä tutkimuslaitosten eläinkokeissa sekä vahinkojen korvaamisesta. Myös kasvipöeräisten rehujen mikrobiologisista kriteereistä voidaan säätää kansallisesti, sillä komissio ei toistaiseksi ole säätänyt asiasta tarkemmin. Esityksen perusteluista käy myös ilmi, että elinkeino päivittää parhaillaan hyvän rehuhygieniakäytännön ohjetta salmonellaan liittyen komission toimeksiannosta. Tämä indikoi sitä, ettei komissiolla myöskään ole aikomuksena säätää asiasta.

Valiokunta toteaa, että komissio on antanut lainsäädäntöehdotuksen rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 882/2004, (jäljempänä valvonta-asetus) muutoksesta toukokuussa 2013 ja ehdotusta lääkkeitä sisältävien rehujen valmistusta, markkinoille saattamista ja käyttöä koskevista vaatimuksista yhteisössä annetun neuvoston direktiivin (90/167/ETY) muutoksesta odotetaan esityksen perustelujen mukaan vuoden 2014 keväällä.

Esityksessä lakia ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan Euroopan unionin sisämarkkina-kauppasäädöksiä poistamalla ilmoitusvelvollisuutta ja viranomaisen näytteenottoa säädellyt rehujen sisämarkkinakauppaa koskeva säännös sekä lisäämällä säännös ulkomaalaisten laboratorioiden nimittämisestä. Lain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan soveltuvin osin myös sellaiset tuotantoeläinten ruokintakokeissa lisäaineina käytettävät aineet, joita ei ole hyväksytty EU:ssa. Laissa säädettäisiin myös laboratorioista, joissa rehualan toimijoiden lainsäädännön edellyttämät salmonellaomavalvonta-

näytteet on tutkittava. Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla annettaisiin alemmanasteisia säännöksiä.

Valiokunta kiinnittää esityksen perustelujen mukaisesti huomiota siihen, että velvoitteesta tutkia lainsäädännön edellyttämät salmonellaomavalvontanäytteet akkreditoidussa tai arvioidussa laboratorioissa koituu rehualan toimijoille merkittäviä kustannuksia. Tämä koskee tilanteita, joissa kyseiset näytteet määritetään tällä hetkellä sellaisessa kansallisessa muussa kuin akkreditoidussa laboratorioissa, jolle jatkossa haettaisiin akkreditointia tai arviointia. Velvoite määrittää salmonellaomavalvontanäytteet akkreditoidussa tai arvioidussa laboratorioissa koskee noin 1 100 rehualan toimijaa eli rehuaineiden ja rehuseosten valmistajaa, sisämarkkina-kauppatoimijaa sekä irtorehuja kuljettavaa kuljetusliikettä ja varastointilaitosta. Velvoitteesta määrittää lainsäädännön edellyttämät salmonellaomavalvontanäytteet akkreditoidussa tai arvioidussa laboratorioissa ei aiheudu uusia kustannuksia sellaiselle toimijalle, joka määrittää näytteet jo tällä hetkellä akkreditoidussa laboratorioissa. Rehulain mukaisen yksittäisen salmonellaomavalvontanäytteen määrittäminen akkreditoidussa laboratorioissa maksaa nykyisin keskimäärin 31 euroa (sisältäen alv-osuuden).

Valiokunta toteaa, että rehukustannusten nousu yleensäkin on herättänyt yhä enemmän keskustelua raaka-ainehintojen heilahdellessa ja kun rehujen kustannusvaikutuksia korostetaan yhä enemmän kotieläintuotannon kannattavuusarvioinneissa. Myös rehunvalmistajan riski ja vakuutuksien kalleus vaikuttavat koko kotieläin- ja elintarviketuotannon kustannuksiin. Hintakilpailu on kovaa, ja esimerkiksi erilaisten salmonellan torjuntakustannusten siirtäminen ketjussa eteenpäin ei ole helppoa. Lisäksi tuontituotteiden tarjonta on lisääntynyt aiempaan tilanteeseen verrattuna ja nyt myös rehujen internet-kauppa on mahdollista. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että riski rehun kautta saadulle salmonellainfektioille kotieläintilalla on lisääntynyt maatalouden rakenteen ja toimintatapojen muuttuessa. Valiokunta pitää välttämät-

tömänä, että tuontiin kohdistuvalla valvonnalla huolehditaan siitä, että markkinoilla on vain asetetut vaatimukset täyttäviä rehuja, jotka ovat aitoja, hyvälaatuisia ja turvallisia sekä tarkoitukseensa sopivia. Samalla valiokunta korostaa, että rehujen käyttöön liittyvän riskin minimoiminen ja elintarviketurvallisuuden tason säilyttäminen tulee olla koko ketjun yhteinen intressi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toisin kuin muissa EU-maissa — Ruotsia ja osittain Tanskaa lukuun ottamatta — Suomessa on tavoitteena torjua kaikkien salmonellaserotyypien esiintymistä rehuissa, tuotantoeläimissä ja eläinperäisissä elintarvikkeissa. Ruotsissa, jossa on ainoana maana EU:ssa Suomen kaltainen salmonellastrategia, on valtio osallistunut saneeraus- ja kustannuksiin. Valiokunta katsoo, että tulee selvittää, miten salmonellariskin minimoiminen ja elintarviketurvallisuuden taso voidaan säilyttää maassamme ottaen huomioon muun ohella kilpailutilanne, maatalouskaupan toimintatapojen muuttuminen ja rehujen tuonnin lisääntyminen.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä edellä esitetyn huomautuksiin ja seuraavin muutosehdotuksiin.

Yksityiskohtaiset perustelut

2 §. Soveltamisala. Valiokunta toteaa, että ehdotetussa 2 momentissa käytetään sekä termiä ”tuotantoeläin” että termiä ”eläin”, jolla on laajempi merkitys kuin termillä ”tuotantoeläin”. Jää epäselväksi, koskeeko 2 momentin rajoitus kaikilla eläimillä (myös muilla kuin tuotantoeläimillä) tehtyjä kokeita, mutta pykälän viittaus 10 a ja 10 b pykälään vain tuotantoeläimillä tehtyjä kokeita. Kyseisissä pykälissä käytetään puolestaan sekä termiä ”tuotantoeläin” että termiä ”eläin”.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sanaa koe-eläin ei aiemman koe-eläinlain kumonneessa laissa tieteellisiin ja opetustarkoituk-

siin käytettävien eläinten suojelusta (497/2013) enää käytetä. Tieteellisiin ja opetustarkoituksiin käytettävät eläimet ovat tyypillisesti muita kuin tuotantoeläimiä, kuten jyrsojia, sammakoita ja koiria. Näiden eläinten ruokintaan ei rehulakia sovelleta. Rehulain 10 a §:ssä tarkoitettujen ei-hyväksytyjen rehun lisäaineen tehokkuuden tutkimiseksi tuotantoeläimillä eivät tyypillisesti ole tieteellisiin ja opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetussa laissa tarkoitettuja eläinkokeita (hankkeita). Tuotantoeläimiä ovat naudat, siat ja siipikarja, joista saatavia tuotteita käytetään elintarvikkeena sekä turkiseläimet. Tuotantoeläimille voitaisiin 10 a §:ssä tarkoitettujen luvan perusteella syöttää kokeen aikana ei-hyväksytyä rehun lisäainetta.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa 2 momentin täsmentämistä samoin kuin jäljempänä 10 a ja 10 b §:n täsmentämistä.

10 a §. Lupa käyttää hyväksymätöntä rehun lisäainetta. Viitaten edellä 2 §:n kohdalla esitettyyn valiokunta ehdottaa 1 momentin täsmentämistä.

10 b §. Tieteellisen kokeen keskeyttäminen. Viitaten edellä 2 §:n kohdalla esitettyyn valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä.

27 §. Hyväksytyt laboratoriot. Viitaten saamansa selvitykseen ja pykälän perusteluihin valiokunta ehdottaa 6 momentin sanamuodon tarkistamista.

28 §. Hyväksytyjen laboratorioden ilmoitusvelvollisuus. Valiokunta ehdottaa 1 momentin kielellistä täsmentämistä.

Valiokunta toteaa, että zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvät näytteet ovat pääsääntöisesti salmonellanäytteitä, joissa bakteeri on todennäköisemmin epätasaisesti jakautuneena, eikä tulos välttämättä ole toistettavissa. Näytteiden lähettäminen Eviraan ei näin ollen anna tarkoituksenmukaista lisäarvoa. Valiokunta ehdottaakin 2 ja 5 momentista poistettavaksi maininnat näytteiden toimittamisesta.

28 a §. Kansallisen vertailulaboratorion ilmoitusvelvollisuus. Edellä 28 §:n 2 ja 5 momenttiin ehdotettuihin muutoksiin viitaten valiokunta ehdottaa 1 momenttia muutettavaksi.

28 b §. Nimetyt laboratoriot. Valiokunta katsoo, että Euroopan unionin ulkopuolisiin laboratorioihin liittyy laadunvalvonnan osalta suurempi riski. Valiokunta ehdottaakin 1 momentista poistettavaksi maininnan Euroopan unionin ulkopuolisessa valtiossa sijaitsevasta laboratorios- ta.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo 2 momentin osalta, että laboratorion nimeämisen edellytyksenä olevat vaatimukset laadunvalvontajärjestelmästä eivät sellaisenaan ole riittäviä takaamaan laboratorion tasoa. Valiokunta ehdottaakin momenttiin lisättäväksi maininnan siitä, että laadunvalvontajärjestelmän tulee olla kyseisen jäsenvaltion asianomaisen toimielimen todentama.

Pykälän 2 momenttia koskevissa perusteluissa on mainittu, että mikäli laboratorio on valvonta-asetuksen mukainen kyseisen maan viranomaislaboratorio tai laboratorio täyttää valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdassa säädetyt vaatimukset erillistä nimeämismenettelyä ei vaadittaisi. Valiokunta ehdottaa pykälään sisällytettäväksi uuden kyseisiä perusteluita vastaavan 3 momentin, jolloin esityksen mukainen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki **rehulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
kumotaan rehulain (86/2008) 31 §, sellaisena kuin se on laissa 34/2011,
muutetaan 2 §:n 2 momentti, 3—6 §, 10 §, 11 §:n 1 momentti, 17 §:n 4 momentti, 18 §:n otsikko, 19 §:n 2 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21§, 23 §:n 3 momentti, 27, 28, 32, 34 ja 36 §, 37 §:n 2 ja 4 momentti, 38 §:n 1 momentti, 41, 42 ja 46 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 3, 18, 41 ja 46 § osaksi laissa 34/2011, 5, 21 ja 32 § laissa 34/2011 sekä 23 §:n 3 momentti laissa 1508/2009, sekä
lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 34/2011, uusi 4 momentti, lakiin uusi 10 a ja 10 b §, 25 §:ään uusi 2 ja 3 momentti sekä lakiin uusi 28 a, 28 b, 44 a ja 44 b § seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

— — — — —
 Tämä laki ei koske rehua, jota käytetään *tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien*

eläinten ruokintaan. Lain 10 a ja 10 b §:ää sovelletaan kuitenkin tieteellisessä kokeessa tuotantoeläimen rehun lisäaineena käytettävään aineeseen, jota ei ole hyväksytty kyseiseen tarkoitukseen.

3, 4—6, 9 ja 10 §
(Kuten HE)

10 a §

Lupa käyttää hyväksymätöntä rehun lisäainetta

Rehualan toimijan, joka aikoo käyttää tieteellisessä kokeessa tuotantoeläinten ruokinnassa lisäaineena ainetta, jota ei ole hyväksytty kyseiseen tarkoitukseen, tulee hakea lupa käytölle Elintarviketurvallisuusvirastolta. Elintarviketurvallisuusvirasto voi myöntää luvan käyttää ainetta tieteellisessä kokeessa, jos aineen hyväksymisen edellytyksenä on sen tehokkuuden osoittaminen tuotantokokeessa. Lupa myönnetään, jos arvioidaan, ettei kokeesta ole todennäköisiä haitallisia vaikutuksia ihmisten tai *tuotantoeläinten* terveyteen tai ympäristöön.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

10 b §

Tieteellisen kokeen keskeyttäminen

Edellä 10 a §:ssä tarkoitettu koe on keskeytettävä, jos kokeen aikana ilmenee, että aineella on sellaisia merkittäviä haitallisia vaikutuksia ihmisten tai *tuotantoeläinten* terveyteen tai ympäristöön, joita ei ole voitu ennakoita lupaa myönnettäessä. Kokeen vastuuhenkilön on ilmoitettava asiasta viipymättä Elintarviketurvallisuusvirastolle.

11, 17—21 ja 23 §
(Kuten HE)

5 luku

Laboratoriot

25 §
(Kuten HE)

27 §

Hyväksytyt laboratoriot

(1—5 mom. kuten HE)

Tarkempia säännöksiä hyväksytyjä laboratorioita (*poist.*) kuvaavista standardeista, laboratorioiden laatujärjestelmille asetettavista vaatimuksista ja muista laboratorioiden hyväksymisen vaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

28 §

Hyväksytyjen laboratorioiden ilmoitusvelvollisuus

Hyväksytyyn laboratorioon on viivytyksettä ilmoitettava *säännösten* vastaiseen rehuun viittavista tutkimustuloksista toimeksiantajalleen.

Hyväksytyyn laboratorioon on myös ilmoitettava eläimen ja ihmisten välillä mahdollisesti suoraan tai välillisesti siirtyvien tautien tai tartuntojen (*zoonoosien*) seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Elintarviketurvallisuusvirastolle sekä toimitettava (*poist.*) tutkimuksissa eristetyt mikrobikannat kansalliseen vertailulaboratorioon.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

Tarkempia säännöksiä ilmoitusten ja yhteenvedojen sisällöstä ja toimittamisesta sekä (*poist.*) mikrobikantojen lähettämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

28 a §

Kansallisen vertailulaboratorion ilmoitusvelvollisuus

Kansallisen vertailulaboratorion on pyydettyessä ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaan varten tarvittavat tiedot sekä Elintarviketurvallisuusvirastolle lisäksi valvonnan ohjausta varten tarvittavat tiedot 28 §:n 2 momentissa tarkoitetuista (*poist.*) mikrobikannoista. Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle toimitettavat tiedot eivät saa sisältää valvontakohteiden tunnistetietoja.

MmVM 8/2014 vp — HE 35/2014 vp

(2 mom. kuten HE)

28 b §

Nimetyt laboratoriot

Elintarviketurvallisuusvirasto voi nimetä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa (*poist.*) sijaitsevan laboratorion tutkimaan salmonellan varalta otettuja lainsäädännön edellyttämiä oma-valvontanäytteitä.

Elintarviketurvallisuusvirasto nimeää 1 momentissa tarkoitetut laboratoriot rehualan toimijan hakemuksesta. Nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvon-

nasta annetun asetuksen (EY) N:o 2160/2003 12 artiklan 1 kohdan vaatimukset laadunvarmistusjärjestelmästä ja kyseinen laadunvarmistusjärjestelmä on kyseisen jäsenvaltion asianomaisen toimielimen todentama.

Nimeämistä ei tarvitse hakea, mikäli laboratorio täyttää valvonta-asetuksen 12 artiklan 2 kohdassa säädetyt vaatimukset. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

32, 34, 36—38, 41, 42, 44 a, 44 b ja 46 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 27 päivänä toukokuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Lauri Heikkilä /ps
jäs. Heikki Autto /kok
Markku Eestilä /kok
Lasse Hautala /kesk
Reijo Hongisto /ps

Anne Kalmari /kesk
Timo V. Korhonen /kesk
Kari Rajamäki /sd
Janne Sankelo /kok
Arto Satonen /kok
Katja Taimela /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.